

Köttindustrin i de gråtande jakarnas land

Bakom de senaste årens underrapporterade incidenter av nedbrända slakthus och petitioner inlämnade av upprörda tibetaner döljer sig religiöst och traditionellt grundade invändningar mot en framväxande köttindustri. Men protesterna är också en naturlig biprodukt av det pågående projektet att tvinga tibetanska nomader att bli bofasta. Även de ekonomiska orättvisorna mellan infödda tibetaner och inflyttade kineser ökar spänningarna.

TEXT: GUSTAV MÅNSSON ✳ FOTO: JAN REURINK

I BÖRJAN PÅ DECEMBER förra året rapporterar Radio Free Asia (RFA) om en allvarlig incident som inträffat i Kardze (Ganzi på kinesiska) i slutet av november. Enligt radiokanalen ska en grupp uppretade tibetanska herdar ha attackerat och förstört ett kinesägt slakthus, slagits med polisen och förstört ett antal polisbilar. Ett 10-tal tibetaner arresterades. Det rapporteras också om tortyr av de intagna, och precis som har skett efter de senaste årens självbrändningar ska tibetaners rörelsefrihet i området kraftigt ha begränsats. Orsaken till attacken är enligt personer RFA varit i kontakt med att traktens jakar allt oftare stjäls för att sedan levereras till kinesiska slakterier.

Efterforskningar visar att dessa och liknande anklagelser har framförts av tibetaner under relativt lång tid. I juni 2007 kommer Human Rights Watch (HRW) ut med rapporten *No one has the liberty to refuse*, som handlar om den påtvingade omflyttningen av tibetanska nomader. I rapporten får vi veta att orsbor i framförallt östra Tibet (nordvästra Sichuanprovinsen) vid flera tillfällen beordrats att på hushållsbasis "donera" djur till lokala slakterier, ofta ägda av nyinflyttade Hankineser. Enligt en högt uppsatt tjänsteman i ett av dessa områden fick de som inte klarade kvoten räkna med repressalier. Protesterna

lät inte vänta på sig: petitioner avlöste varandra och de som ansågs ligga bakom sattes i fängelse eller fick böta stora summor. Trots detta brändes ett slakthus i samma område ner sommaren 2005. Här liksom i Kardze ska lokala beslutsfattare ha varit korrumperade, lokalbefolkningen ha presats att överlämna djur till slakt (ofta mot liten eller obefintlig ersättning) och stölden av jakar ha ökat. De gripna efter slakthusbranden ska precis som i incidenten i Kardze ha misshandlats och torterats. Inte undra på att Columbia Universitys Tibetexpert Robbie Barnett nyligen påpekade att man kan se tecken på en ökad oro i Tibet inför det ökande kommersiella användandet av djur för kött- och pälsproduktion.

I EN ARTIKEL FRÅN 2006 av Alexa Olesen på nyhetsbyrån Associated Press uttalar sig en inflytelserik kinesisk byråkrat om hur organiskt kött från avlägsna Tibet tack vare järnvägen nu snabbt kan nå middagsborden i Shanghai. "Massiv marknadsföring av kött och mjölkprodukter skulle dubbla den genomsnittliga herdens årliga inkomst", framhåller han entusiastiskt. I den amerikanska tidningen *Wall Street Journal* kan man samma år mycket riktigt läsa om hur jakkött blivit en delikatess i

Shanghai – en lyxprodukt som kan säljas för upp emot fyra till fem gånger så mycket som vanligt biffkött. Problemet, enligt den kinesiske byråkraten, är bara lokalbefolkningens envisa försvar av "traditionella och bakåtsträvande idéer". I den nomadiska livsstilen ingår förutom den delvis rotlösa tillvaron mycket riktigt en traditionell och mycket speciell hantering av djur som vi ska återkomma till. Byråkraten är inte ensam om att vilja se handeln i jakkött blomstra. I HRWs rapport står mycket riktigt att läsa om Kinas försök att starta en kommersiell köttindustri i Tibet och där nomadernas livsstil anses stå i vägen för "ekonomisk utveckling i... regionen". I ett lite större perspektiv är denna utveckling en naturlig del av kinesiska idéer (läs propaganda) att befria tibetanerna från deras arkaiska teokrati och feodala samhällsstruktur genom att förbättra deras ekonomiska utsikter och försvaga vad man anser vara en bakåtsträvande livsstil.

1988 SA DEN dåvarande kinesiska jordbruksministern att regeringen hade som mål att få ett slut på den nomadiska livsstilen innan sekelskiftet. Citatet stod att läsa i en lång artikel av *Free Tibet* som publicerades i Svenska Tibetkommitténs tidskrift i slutet av 2009. Men idén är äldre än så: redan på

”Inget kan skada den buddhistiska religionen mer än detta. Även om vi inte skyddar alla levande varelser är det mot Buddhismen att slakta dem utan barmhärtighet.”

Tibetanska nomader och deras jakar i närheten av Mani Gego.

1960-talet inleddes katastrofala försök att tvinga nomader att leva i kollektiv, bland annat i syfte att intensivifiera köttproduktionen. Det var med detta i bakhuvudet som policyn påtvingad omflyttning av nomader sattes i verket, i synnerhet efter 2003 i vad Kina kallar Qinghai-, Gansu-, Sichuan och Yunnan-provinserna. Även om Kina kan anses ha en uppriktig, om än missriktad, vilja att öka levnadsstandarden i Tibet för att på så sätt uppnå stabilitet, anser dock vissa bedömare att allt tal om ekonomisk utveckling och miljöförbättring bara är svepskäl. Istället, hävdar man, är syftet att utnyttja Tibets naturresurser maximalt och samtidigt radera ut så mycket som möjligt av den tibetanska kulturen, i vilken nomadlivsstilen är en viktig pusselbit.

I JULI 2011 GER SIG den kontroversiella tibetanska poeten och essäisten Woesser ut på en resa till Lhasa från sitt hem i Peking. På vägen stannar hon på flera ställen, tar foton och grunnar på framtida blogginlägg som sedan kommer att publiceras under hösten. Ett stopp på vägen är Mani Gego (Gango), en plats känd för sina stenar med ingraverade mantran (dock har många av dessa försvunnit). Det var också i Mani Gego som det slakthus som nämnts ovan brändes ner sommaren 2005. Woesser ger

sig ut för att ta reda på bakgrunden till protesterna. Det visar sig att några av de orsaker hon finner stämmer överens med vad som rapporterades i RFAs artikel i december 2011. Betalningen som lokalbefolkningen erbjöds för jakarna var orättvisa och berodde på att lokala beslutsfattare hade gått ihop med de kinesägda slakthusen; en rad okonventionella metoder användes för att komma över djuren mot folkets protester; och till slut blev frustrationen för stor: slakthuset brändes ner. Till detta dramatiska utfall bidrog också den utbredda åsikten – hos både tibetaner och Tibetforskare – att det är hankinesiska entreprenörer och arbetare som tar den största delen av den växande ekonomiska kakan. Men bortom dessa nog så smärtsamma ekonomiska orättfärdigheter döljer sig också kulturella och religiösa dimensioner.

I Woessers detaljerade beskrivning av den moderna köttproduktionen i Kina får man veta att en vanlig slaktmetod är att stycka de enorma jakarna levande – allt sker genom några enkla knaptryckningar. En vän till poeten som bevitnade processen sade sig i samma ögonblick kunna se tårar rinna nerför kinderna på det stora djuret. Detta i kombination med blodet som syns rinna från slakthusen och lukten av död blev för mycket för lokalbefolkningen.

Beskrivningen av slakten, och den kalla effektivitet med vilken den genomförs, påminner om Tenzin Tsundues skildring av den äldre tibetanska mannen i exil i väst i essän *My kind of exile*. Denne tibetan fick ovetandes uppgiften att ta livet av kycklingar genom att helt enkelt trycka på en knapp. När han fick reda på vad hans jobb gick ut på sade han omedelbart upp sig. Den industriella slakten är helt enkelt oacceptabel för många tibetaner.

LOKALBEFOLKNINGEN I Mani Gego protesterade länge innan de fick nog och brände ner slakthuset. I HRW rapport står som nämnt att läsa om många petitioner och försök att stoppa den industriella slakten i regionen. Vanliga människor och sedan religiösa representanter försökte överklaga på olika nivåer i den kinesiska byråkratin. I protestskrifterna kan en av anledningarna till motståndet mot slakten urskiljas. ”Inget kan skada den buddhistiska religionen mer än detta. Även om vi inte skyddar alla levande varelser är det mot Buddhismen att slakta dem utan barmhärtighet. Detta är folkets uppriktiga önskan. Var snäll och ta detta i beaktande”, skriver ett hundratal människor i en överklagan. Detta avspeglar det faktum att tibetaner naturligtvis också slaktar jakar då och då, ▶

► trots att Buddhismen anser det en synd att ta livet av levande varelser, och trots att Dalai Lama har uppmanat tibetanerna att sluta äta kött. Den traditionella slakten har dock alltid skett i mycket mindre skala än i den kommersiella köttindustrin. Och det som protestskriften framförallt fördömer är avsaknaden av respekt inför djur och natur och den religiösa synd detta innebär för en buddhist.

I TIBETANERS TRADITIONELLA hantering av djur ingår bland annat buddhistiska slaktritualer som ska säkerställa just barmhärtighet och ett respektfullt slut på livet. En nomadherde och hans familj kan således ha gått till väga på följande vis för att förbereda en jak för hädangängen: innan snaran träs runt halsen på jaken (strykning anses vara det minst smärtsamma) lugnas djuret med heligt vatten, buddhistiska "välsignelsepiller" och ångorna från smörlampor. Ceremonin är vördnadsfull – tvärt emot vad som sker på slakthusen. Den restriktiva, barmhärtiga slakten som är ett av karaktärsdragen för den tibetanska nomadkulturen handlar inte bara om religion, utan om en livsstil där kreaturen betyder allt.

För den tibetanske nomaden är det kreaturen som möjliggör frihet och oberoende. "För kinesen skulle livet vara svårt utan ris; för djungelbon skulle överlevnad vara svårt utan bambu; på samma sätt skulle tibetanen knappast kunna leva utan sin tama jak", skriver Marion H. Duncan i sin bok om tibetaners traditioner och vidskepelse. Det är en mycket nära samvaro där djuren bidrar med allt från mat och dekorationer till hjälp att bära packning och knäcka is för att komma åt vatten. Det är också, som en tibetan under pseudonymen Arogaga skriver i tidskriften Border Affairs, en kultur där hållbarhet är ett ledord och där all form av överutnyttjande är förbjuden. Nomaden lever nära in på djuren som blir som goda vänner, föremål för allehanda ordspråk och vidskepligheter. Det är alltså också i ljuset av denna speciella relation mellan djur och människa

vi bör se protesterna mot slakthusen, en institution som på många sätt går stick i stäv med den uråldriga nomadiska livsstilen.

Det är omöjligt att säkerställa om tibetaner är mest upprörda över att köttindustrin vanhelgar den buddhistiska religionen och den traditionella nomadiska livsstilen eller att den ekonomiska vinningen, med den kinesiska statens hjälp, till största delen tillfaller kinesiska migranter. Svaren lär variera om man frågar nomader, halvnomader eller bofasta. Det är helt säkert en kombination av dessa faktorer som leder till de återkommande attackerna mot slakthus. Kinesiska makthavare må tycka att en blomstrande köttindustri är det bästa sättet för tibetaner att på sikt få mer pengar i plånboken, samtidigt som den tidigare svårkontrollerade nomadiska folkgrupperna blir bofasta och skattebetalande. Men mer pengar i plånboken är ofta något som väger mycket lätt i jämförelse med rättvisa och stolthet, religion och uråldriga traditioner. "På grund av religion och traditioner anser vissa herdar att de är nöjda så länge de har mat på bordet och tak över huvudet", påpekar Duan, den kinesiska byråkraten från Associated Press artikel. "Dessa traditionella, bakåtsträvande idéer måste förändras". *

"När ska ni sluta döda?", står det på en affisch som fotograferades nära Samye i centrala Tibet.

Worldwide Candle Light Vigil Puja i Stockholm 8 februari

LOSAR, DET TIBETANSKA NYÅRET som inträffade den 22 februari, brukar alltid firas av alla tibetaner i och utanför Tibet. Men på grund av de tragiska självtändningarna uppmanade den tibetanska exilregeringen omvärlden att visa internationell solidaritet med tibetaner genom att inte fira Losar i år, utan istället delta i en internationell puja, "Worldwide Candle Light Vigil Puja". Evenemanget var menat att markera en protest till den kinesiska regeringen att deras eskalerande våld mot tibetaner på senaste tiden är oacceptabelt.

I Dharamsala i Indien deltog tusentals tibetaner och anhängare i bön vid ljusvakan den 8 februari vid Tsug-lha Khang, det viktigaste templet i Dharamsala. Kalon Tripa Dr Lobsang Sangay var på plats tillsammans med flera andra tibetanska ledare från exilregeringen för att visa solidaritet med tibetanerna inne i Tibet.

I STOCKHOLM ANORDNADES även en fredlig ljuspuja av Tibetan Community in Sweden på ett buddhistcenter i Mälärhöjden. Flera tibetanska lamor och en nunna deltog i bönerna med syften att bland annat utveckla medkänsla och ett långt liv för Hans Helighet Dalai Lama. Med vid altaret fanns även bilder av de offer som omkommit vid självtändningarna det senaste året och man riktade även sina tankar mot dessa. Genom att samlas världen över och tända ljus exemplifierar tibetanerna och dess supportorer hur de fortsätter sin kamp genom icke-våld. Kalon Tripa Lobsang Sangay kommenterade detta den 8 februari: "Jag tror det är dags för det internationella samfundet att uppmärksamma att den tibetanska kampen är grundad i icke-våld, och det förfjärrar ett erkännande. Vi har samlats här idag för att skicka ett meddelande till den kinesiska regeringen, men ännu viktigare är att vi är här för att skicka ett meddelande till tibetanerna inne i Tibet att de inte är ensamma." På ett flertal platser runt om i världen uppmärksammades Worldwide Candle Light Vigil Puja där människor samlades för att visa sitt stöd och tända ljus bland annat i USA, Canada, Mexico, Frankrike, Tyskland, Australien, Abu Dhabi och Korea. *